

**SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2
IM. GEN. TADEUSZA KUTRZEBY W GOSTYNIU**

**PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA
WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE**

Spis treści

SPOSOBY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH UCZNIÓW	3
Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności.....	3
Zasady ustalania ocen.....	3
Zasady pisania zaległych prac kontrolnych w przypadku nieobecności ucznia	4
Tryb poprawiania ocen bieżących	4
Zasady ustalenia oceny śródrocznej i rocznej	4
WARUNKI I TRYB OTRZYMANIA WYŻSZEJ NIŻ PRZEWIDYWANA ROCZNEJ OCENY KLASYFIKACYJNEJ.....	5
WYMAGANIA EDUKACYJNE niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z wiedzy o społeczeństwie, wynikające z realizowanego przez nauczycieli programu nauczania	7
WYMAGANIA EDUKACYJNE Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE – KLASA 8	7

SPOSOBY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH UCZNIÓW

Formy sprawdzania wiadomości i umiejętności

Przedmiotowy system oceniania przewiduje kontrolę następujących form pracy ucznia: prace klasowe, sprawdziany, odpowiedzi ustne i pisemne (kartkówki), zadania domowe, obserwacja aktywności na lekcjach.

Po zakończeniu każdego działu lub jego części przewiduje się przeprowadzenie pracy klasowej lub sprawdzianu.

Kartkówki to odpowiedzi pisemne z bieżących, typowych zagadnień i wiadomości podstawowych.

Zasady ustalania ocen

Wszystkie prace pisemne są punktowane, a ocena jest ustalana wg następujących zasad:

Prace klasowe i sprawdziany:

- celujący 100%
- bardzo dobry od 90%
- dobry od 70%
- dostateczny od 50%
- dopuszczający od 35%
- niedostateczny poniżej 35% punktów możliwych do zdobycia.

Kartkówki:

- celujący 100%
- bardzo dobry od 90%
- dobry od 70%
- dostateczny od 50%
- dopuszczający od 35%
- niedostateczny poniżej 35% punktów możliwych do zdobycia.

Ocenianie bieżące:

W ocenianiu bieżącym używa się ocen w skali 1–6; znaków „plus i minus”; znakiem „bz” zaznacza się nieterminowość wykonywania zadań domowych, znakiem „np” brak przyborów niezbędnych do pracy na lekcji. Trzy znaki (3 x bz, 3 x np) są zamieniane na ocenę niedostateczną.

Zasady pisania zaległych prac kontrolnych w przypadku nieobecności ucznia

W przypadku nieobecności, w terminie ustalonym z nauczycielem, uczeń pisze pracę klasową (sprawdzian). W szczególnych przypadkach nauczyciel może nie wymagać od ucznia obowiązku napisania pracy klasowej lub sprawdzianu.

Uczeń, który z przyczyn nieusprawiedliwionych opuścił pracę pisemną lub jest nieobecny tylko w dniu, w którym jest praca pisemna, pisze ją w terminie wskazanym przez nauczyciela.

W ocenianiu uwzględnia się zalecenia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, innych poradni specjalistycznych, a także indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia.

Tryb poprawiania ocen bieżących

Uczeń ma możliwość poprawienia każdej oceny z prac klasowych i sprawdzianów w terminie dwóch tygodni od oddania. Ocenę odnotowuje się w dzienniku. Uczeń poprawia ocenę w terminie ustalonym z nauczycielem.

Zasady ustalenia oceny śródrocznej i rocznej

Ocenę ustala się na podstawie ocen bieżących, ze szczególnym uwzględnieniem ocen za prace klasowe i sprawdziany.

Klasyfikacja śródroczna podsumowuje osiągnięcia edukacyjne ucznia w I półroczu, roczna w danym roku szkolnym. Ocena roczna może różnić się o jeden stopień od oceny przewidywanej w przypadku, gdy uczeń w okresie od ustalenia przewidywanej oceny do wystawienia oceny rocznej otrzyma oceny bieżące, które umożliwiają mu uzyskanie wyższej (niższej) oceny niż przewidywana.

WARUNKI I TRYB OTRZYMANIA WYŻSZEJ NIŻ PRZEWIDYWANA ROCZNEJ OCENY KLASYFIKACYJNEJ

I. Warunki otrzymania

1. Rodzice ucznia w terminie 7 dni od powiadomienia o ocenie przewidywanej składają do nauczyciela uczącego pisemne podanie wyrażające chęć poprawy tej oceny.
2. Uczeń uzyskuje ocenę wyższą niż przewidywana, jeżeli w ustalonym terminie przystąpi do pisemnego sprawdzianu oraz otrzyma, co najmniej 80% punktów możliwych do uzyskania na tę ocenę.
3. Warunkiem przystąpienia do ww. sprawdzianu jest napisanie wszystkich przewidzianych na dany rok szkolny prac klasowych i sprawdzianów.

II. Tryb otrzymania

1. Określenie zakresu wiadomości i umiejętności:
 - A. uczeń pisze sprawdzian na ocenę, o którą się ubiega; stopień trudności sprawdzianu odpowiada wymaganiom edukacyjnym na ocenę, o którą się uczeń ubiega;
 - B. jeśli ocena śródroczna jest oceną, o którą się uczeń ubiega, sprawdzian obejmuje wiadomości i umiejętności z zakresu II półrocza;
 - C. jeśli ocena śródroczna jest niższa od oceny, o którą się ubiega uczeń, sprawdzian obejmuje wiadomości i umiejętności z całego roku (w takim przypadku uczeń pisze dwa sprawdziany odpowiednio za I i II półrocze).
2. Ustalenie terminu sprawdzianu:
 - A. sprawdzian przeprowadza się w terminie najpóźniej do końca tygodnia poprzedzającego tydzień ustalenia oceny rocznej;
 - B. o terminie sprawdzianu nauczyciel uczący zawiadamia ucznia i jego rodziców poprzez dziennik elektroniczny.
3. Przeprowadzenie sprawdzianu.
4. Powiadomienia ucznia i jego rodziców o wyniku sprawdzianu:
 - A. powiadomienia dokonuje nauczyciel uczący poprzez dziennik elektroniczny;
 - B. na wniosek ucznia lub jego rodziców sprawdzona i oceniona praca jest udostępniona do wglądu na terenie szkoły.
5. Dokumentację związaną z podwyższeniem oceny przechowuje się w dokumentacji procesu nauczania.

III. Niespełnienie przez ucznia warunków określonych w punktach I i II oraz wymagań edukacyjnych niezbędnych do uzyskania wyższej oceny klasyfikacyjnej niż przewidywana skutkuje pozostawieniem oceny przewidywanej.

**WYMAGANIA EDUKACYJNE niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych
śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z wiedzy o społeczeństwie,
wynikające z realizowanego przez nauczycieli programu nauczania**

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE – KLASA 8	
DZIAŁ I. CZŁOWIEK, GRUPY SPOŁECZNE, RODZINA	
OCENA 2	Uczeń: - Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. - Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. - Wie, czym są komunikaty werbalne i niewerbalne. - Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka. - Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa. - Wie, czym są zbiorowości społeczne. - Wie, czym są normy grupowe. - Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. - Potrafi wymienić wartości ważne dla rodziny. - Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego.
OCENA 3	Uczeń: - Potrafi podać przykłady nauk humanistycznych. - Rozumie zasady komunikowania się i je stosuje. - Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. - Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. - Wie, czym są: interakcja i więzi społeczne. - Wie, czym są grupy społeczne. - Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. - Wskazuje przyczyny powstawania konfliktów. - Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. - Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, na czym polega rola rodziców i osób starszych. - Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. - Rozumie pojęcie deficyt budżetowy i wie, jak uniknąć deficytu budżetowego.
OCENA 4	Uczeń: - Wymienia elementy osobowości człowieka. - Zna znaczenie słowa asertywność. - Wie, jak przygotować samodzielnie prezentację i publicznie ją przedstawić. - Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. - Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. - Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne.

	- Zna sposoby rozwiązywania konfliktów. - Wie, jakimi metodami można osiągnąć kompromis. - Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. - Zna prawa i obowiązki rodziców i dzieci. - Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. - Potrafi zaplanować i rozpiścić zrównoważony budżet.
OCENA 5	Uczeń: - Potrafi wymienić i opisać dziedziny humanistyki, które tworzą wiedzę o społeczeństwie. - Opisuje elementy osobowości człowieka i określa, jak wpływają na różnorodność ludzi. - Potrafi wskazać zachowania asertywne. - Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału. - Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. - Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne. - Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. - Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. - Charakteryzuje różne sposoby podejmowania decyzji w grupie oraz wskazuje ich dobre i złe strony. - Wymienia najważniejsze rodzaje konfliktów. - Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. - Analizuje wartości ważne dla rodziny. - Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. - Zna współczesne typy rodziny. - Przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie oraz umie skorzystać z ich doświadczenia pomocnego podczas projektowania budżetu.
OCENA 6	Uczeń: - Opisuje najważniejsze zasady skutecznego komunikowania się. - Potrafi samodzielnie przygotować autoprezentację. - Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. - Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć. - Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. - Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. - Wskazuje sposoby rozwiązania prostego konfliktu interpersonalnego na drodze kompromisu. - Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci. - Wyjaśnia, że współudział w planowaniu budżetu jest przejawem postawy obywatelskiej i patriotycznej. - Rozwija postawę odpowiedzialności i przedsiębiorczości w codziennym życiu gospodarstwa domowego.
DZIAŁ II. SPOŁECZNOŚĆ SZKOLNA, LOKALNA I REGIONALNA	
OCENA	Uczeń: - Potrafi scharakteryzować klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań. - Opisuje życie społeczności szkolnej.

2	- Zna prawa i obowiązki ucznia. - Rozpoznaje przypadki łamania praw ucznia w swoim otoczeniu. - Potrafi dokonać oceny swoich umiejętności i zainteresowań zawodowych. - Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region. - Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu. - Wie jak tworzony jest budżet gminy. - Wymienia problemy społeczności lokalnej.
OCENA 3	Uczeń: - Zna strukturę polskiego systemu edukacyjnego. - Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny. - Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. - Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia. - Zna perspektywy rynku pracy i umie wskazać branże i zawody przyszłości oraz branże i zawody schyłkowe. - Wymienia czynniki kształtujące odrębność regionalną. - Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie. - Wie, czym jest kapitał społeczny. - Wie, czym są młodzieżowe rady miast i gmin.
OCENA 4	Uczeń: - Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. - Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego. - Potrafi wskazać, z jakich aktów prawnych wynikają prawa ucznia. - Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa. - Potrafi przygotować plan kariery edukacyjnej i zawodowej. - Rozumie, czym jest rynek pracy i jakie stawia oczekiwania względem pracowników. - Umie pracować w grupie podczas dokonywania analizy rynku pracy i planowania kariery zawodowej. - Wskazuje cechy charakterystyczne regionu, w którym mieszka. - Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Podaje jeden przykład wykorzystywania funduszy unijnych w środowisku lokalnym. - Próbuje formułować sądy dotyczące problemów społecznych. - Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski.
OCENA 5	Uczeń: - Wskazuje, co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. - Opisuje funkcje szkoły w systemie edukacji. - Charakteryzuje strukturę polskiego systemu edukacyjnego. - Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. - Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego. - Wskazuje i opisuje źródła praw ucznia. - Potrafi opisać sytuacje szkolne, w których występują przykłady praw i obowiązków szkolnych.

	- Potrafi określić w konkretnych przypadkach, jakie prawa ucznia są naruszane. - Przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone. - Rozumie korzyści, jakie przynosi efektywna współpraca oraz zna w praktyce różne formy współpracy w grupie i zespole klasowym. - Rozumie, czym jest wolontariat, i jak doświadczenie w nim zdobyte może pomóc w karierze zawodowej. - Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną. - Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. - Wskazuje w których urzędach można załatwić wybrane sprawy. - Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd. - Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. - Wyjaśnia, czym jest zarząd komisaryczny. - Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. - Wskazuje przyczyny problemów swojej społeczności lokalnej. - Próbuje wskazać sposobnych ich rozwiązania.
OCENA 6	Uczeń: - Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. - Wyjaśnia, na przykładzie wyborów do organów samorządu szkolnego, stosowanie procedur demokratycznych w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy. - Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują. - Rozwija postawę przedsiębiorczą i rozumie jej znaczenie przy wyborze kierunku dalszego kształcenia i wyborze drogi zawodowej. - Zna różne typy osobowości i dostrzega, jaki wpływ na wybór zawodu ma określony typ osobowości człowieka. - Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. - Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej. - Przedstawia informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych związanych z dziejami lokalnymi i regionalnymi. - Przedstawia główne źródła dochodów i wydatków w budżecie gminny. - Znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie. - Wymienia różne rodzaje kapitału społecznego i wskazuje na znaczenie tego zjawiska w procesach gospodarczych. - Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. - Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego.
DZIAŁ III. WSPÓLNOTY NARODOWE, ETNICZNE I OBYWATELSKIE	
OCENA 2	Uczeń: - Potrafi określić czas kiedy ukształtowały się współczesne narody. - Podaje, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo na prawie ziemi i prawie krwi. - Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. - Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem. - Wie, co znaczy pojęcie <i>ojczyzna</i>. - Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe. - Wymienia cnoty obywatelskie. - Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie.

	- Wyjaśnia na czym polega wolontariat. - Wie czym są organizacje pożytku publicznego. - Wie czym jest etyka. - Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym.
OCENA 3	Uczeń: - Wie czym różni się narodowość od obywatelstwa. - Potrafi wskazać, który ze sposobów nabywania obywatelstwa obowiązuje w Polsce. - Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce. - Wyjaśnia, co to jest Polonia. - Podaje przykłady zachowań patriotycznych. - Opisuje cechy dobrego obywatela. - Wskazuje, jak można aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i obywatelskim. - Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych skupiających młodych ludzi. - Wymienia ich najważniejsze cele. - Wymienia cechy etyki zawodowej. - Wskazuje negatywne skutki nieprzestrzegania zasad etycznych.
OCENA 4	Uczeń: - Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. - Przedstawia prawa przysługujące mniejszościom. - Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem. - Odwołując się do przykładów współczesnych i historycznych, opisuje wzory postaw obywatelskich. - Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie. - Wskazuje różne możliwości działań społecznych, które mogą podejmować osoby młode. - Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing, lobbying, nepotyzm, korupcja</i>.
OCENA 5	Uczeń: - Wymienia czynniki narodotwórcze. - Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową. - Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. - Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce. - Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. - Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie. - Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. - Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią. - Określa znaczenie cnót i umiejętności obywatelskich w życiu społecznym. - Wymienia umiejętności społeczne. - Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. - Opisuje aktywność społeczną Polaków. - Charakteryzuje różne formy wolontariatu. - Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób. - Uzasadnia konieczność stosowania zasad etyki w różnych dziedzinach społecznych. - Opisuje negatywne zjawiska które wywołane są niestosowaniem zasad etycznych.
OCENA 6	Uczeń: - Przedstawia genezę współczesnych narodów. - Wymienia inne sposoby nabywania obywatelstwa w Polsce. - Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska, odnosząc się do obowiązków zapisanych w polskiej konstytucji.

	- Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. - Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. - Opisuje w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną. - Opisuje genezę polskich symboli narodowych. - Wymienia czynniki, które łączą ludzi z ojczyzną. - Wymienia różne wzorce działań obywatelskich. - Opisuje różne formy aktywności społecznej. - Opisuje, jak powstawała idea społeczeństwa obywatelskiego. - Wskazuje potrzeby społeczne, które realizuje społeczeństwo obywatelskie. - Wyjaśnia jak można realizować konstytucyjną zasadę pomocniczości. - Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób. - Charakteryzuje wybrane cechy etyki zawodowej. - Opisuje naruszanie zasad etycznych i wskazuje przyczyny takich zachowań.
DZIAŁ IV. USTRÓJ DEMOKRATYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	
OCENA 2	Uczeń: - Wie, czym jest państwo. - Zna najważniejsze cechy państwa. - Potrafi określić, gdzie i kiedy narodziła się idea demokracji. - Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska). - Wie, czym jest konstytucjonalizm. - Wie, czym jest preambuła. - Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. - Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną. - Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. - Wymienia cechy demokratycznych wyborów. - Wie, czym jest republikańska forma rządów. - Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą. - Wyjaśnia zasadę państwa prawa. - Przedstawia podział władzy sędziowskiej na sądy powszechne, wojskowe, administracyjne i trybunały.
OCENA 3	Uczeń: - Wymienia podstawowe funkcje państwa. - Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa. - Wymienia najważniejsze zasady demokracji. - Wie, czym jest referendum. - Potrafi podać przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum. - Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. - Wie, czym jest i dlaczego został powołany Trybunał Konstytucyjny. - Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. - Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej. - Wie, czym jest czynne i bierne prawo wyborcze. - Potrafi określić, kto wchodzi w skład rządu. - Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. - Odszukuje i opracowuje informację o prezydentach wybranych w wyborach bezpośrednich.

	- Zan strukturę sądownictwa powszechnego. - Wie w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy.
OCENA 4	Uczeń: - Potrafi podać przykłady, jak państwo realizuje swoje zadania. - Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy. - Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w konstytucji. - Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. - Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>. - Wymienia najważniejsze instytucje sejmu i senatu. - Potrafi wymienić kilka kompetencji sejmu i senatu. - Podaje imiona i nazwiska urzędującego prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów. - Wymienia prezydentów RP wybranych w wyborach bezpośrednich. - Podaje przykłady kompetencji prezydenta. - Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności.
OCENA 5	Uczeń: - Charakteryzuje elementy tworzące państwa. - Opisuje najważniejsze cechy państwa. - Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. - Potrafi uzasadnić konieczność ochrony praw mniejszości w demokracji. - Podaje zasady organizacji referendum. - Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. - Analizuje teś preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości do, których się odwołuje. - Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny. - Wymienia funkcje partii politycznych. - Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. - Wymienia najważniejszy cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych. - Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. - Opisuje cechy demokratycznych wyborów. - Opisuje wskazaną funkcję parlamentu. - Odwołując do zasady dobra wspólnego, wyjaśnia, czym jest republikańska forma rządów. - Wie, kto może kandydować na urząd Prezydenta RP. - Wyjaśnia, jak wyłaniany jest rząd. - Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. - Przedstawia kompetencje Rady Ministrów. - Wie, czym zajmują się sądy powszechne, wojskowe administracyjne i trybunały.
OCENA 6	Uczeń: - Charakteryzuje funkcje państwa. - Opisuje zadania, które powinno realizować państwo. - Opisuje zasady demokratyczne. - Wymienia ważne referenda krajowe i lokalne. - Przedstawia historię konstytucjonalizmu. - Potrafi wskazać dział konstytucji, w którym opisane są poszczególne kwestie. - Opisuje działanie Trybunału Konstytucyjnego. - Ocenia różne systemy polityczne.

	- Wyjaśnia, dlaczego istnieje konkurencja pomiędzy partiami politycznymi. - Potrafi podać przykłady sytuacji, gdy prawa wyborcze mogą być ograniczone. - Opisuje, jak działa polski parlament. - Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. - Podaje przykłady najważniejszych uprawnień prezydenta. - Potrafi, korzystając z różnych źródeł, opisać działania obecnie urzędującego prezydenta. - Potrafi wskazać decyzje rządu, które miały wpływ na indywidualne życie swoje lub swojej rodziny. - Podaje przykłady naruszania zasad państwa prawa. - Wyjaśnia najważniejsze zasady określające działalność władzy sądowniczej. - Opisuje, jak działają organy wymiaru sprawiedliwości.
DIAŁ V. ŚWIAT, EUROPA	
OCENA 2	Uczeń: - Wymienia kilka kierunków polskiej polityki zagranicznej. - Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej. - Znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy. - Potrafi wymienić korzyści z polskiego członkostwa w UE. - Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji.
OCENA 3	Uczeń: - Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. - Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego. - Wymienia ogólne cele UE. - Wymienia osoby z Polski, które pełnią ważne funkcje w instytucjach unijnych. - Wyjaśnia pojęcia: <i>fundamentalizm religijny</i> i <i>terrorizm</i>.
OCENA 4	Uczeń: - Wymienia państwa należące do NATO. - Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO. - Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. - Wymienia najważniejsze instytucje UE. - Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej. - Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. - Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami.
OCENA 5	Uczeń: - Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. - Określa okoliczności powstania ONZ i NATO. - Opisuje najważniejsze organy NATO i ONZ. - Wymienia Ojców Europy i wskazuje z jakich krajów pochodzili. - Wskazuje pięć najważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem UE, uzasadnia swój wybór. - Opisuje, jakie funkcje pełnią Polacy w instytucjach europejskich. - Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych. - Podaje przykłady programów finansowanych z UE. - Charakteryzuje problemy ekonomiczne i demograficzne współczesnego świata.

	- Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach toczących się na świecie. - Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. - Opisuje zjawisko terroryzmu.
OCENA 6	Uczeń: - Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. - Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ. - Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. - Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ. - Potrafi podać liczbę polskich eurodeputowanych. - Opisuje, jak prawa obywatela UE wpływają na życie obywateli państw członkowskich. - Opisuje globalizację w różnych aspektach. - Przetawia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata.

DZIAŁ VI. PRAWA CZŁOWIEKA, NIELETNI WOBEC PRAWA

OCENA 2	Uczeń: - Wskazuje, z czego wynikają prawa człowieka.- Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne.- Wymienia prawa i wolności osobiste, które są ważne dla młodych osób.- Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka.- Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych.- Wie, na czym polega przymus bezpośredni.- Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza.- Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń.
OCENA 3	Uczeń: - Wskazuje źródła ludzkiej godności.- Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka.- Wie, jak pojęcia: <i>wolności</i> i <i>prawa</i> charakteryzowane są w <i>Konstytucji RP</i>.- Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich.- Podaje przykłady środków przymusu bezpośredniego.- Wymienia podstawowe rodzaje przemocy.- Potrafi wymienić różne typy przestępstw.- Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich.
OCENA 4	Uczeń: - Omawia cechy praw człowieka.- Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka.- Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>.- Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji.- Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym.- Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce.- Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka.- Wymienia działania UNICEF na rzecz praw dzieci.- Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka.- Wskazuje sytuacje, gdy służby porządkowe mogą użyć przymusu bezpośredniego.- Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję.
OCENA 5	Uczeń: - Wie, czym jest prawo naturalne i określa jego wpływ na rozwój idei praw człowieka.- Charakteryzuje pojęcie godności, rozróżniając godność osobową człowieka od godności osobistej.- Na podstawie preambuły <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> analizuje jej najważniejsze treści.- Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami.- Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo.- Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich.- Opisuje działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka.- Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>.- Podaje przykłady naruszania praw dziecka.- Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień.

	- Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. - Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego.
OCENA 6	Uczeń: - Przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem idei praw człowieka. - Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka. - Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. - Wie, czym jest ludowa inicjatywa ustawodawcza. - Potrafi przedstawić sposób złożenia wniosku do RPO. - Wskazuje sytuacje, które uprawniają do podejmowania interwencji przez Rzecznika Praw Dziecka. - Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym. - Potrafi określić, jak należy się zachować w sytuacjach, gdy mamy do czynienia z przemocą. - Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku. - Wskazuje sytuacje, w których zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić.

DZIAŁ VII. W ŚWIECIE MEDIÓW I INFORMACJI

OCENA 2	Uczeń: - Wie, czym są środki masowego przekazu. - Wymienia i opisuje umiejętności, które umożliwią swobodne poruszanie się wśród natłoku informacji. - Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat, analizuje je. - Wymienia najważniejsze funkcje reklamy. - Wie czym jest cyberprzestrzeń.
OCENA 3	Uczeń: - Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne. - Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne</i> i <i>globalna wioska</i>. - Wie dlaczego dziennikarstwo jest zawodem zaufania publicznego. - Wie, czym jest reklama społeczna. - Odszukuje w Internecie komunikaty z badań opinii publicznej. - Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci.
OCENA 4	Uczeń: - Wymienia funkcje mediów. - Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy. - Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. - Odróżnia fakty od komentarzy. - Wymienia różne techniki manipulacji stosowane w reklamach. - Wie, na czym polega znaczenie badź opinii publicznej. - Wymienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprzestrzeni. - Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprzestrzeni.
OCENA 5	Uczeń: - Opisuje różne rodzaje mediów. - Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą. - Uzasadnia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem wiedzy. - Wymienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. - Wymienia i opisuje zasady etyki dziennikarskiej. - Krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy. - Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej.
OCENA 6	Uczeń: - Opisuje różne funkcje mediów. - Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. - Wyjaśnia pojęcie <i>public relations</i>. - Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. - Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami. - Przedstawia krótko dzieje reklamy. - Wymienia i analizuje różne reklamy społeczne. - Potrafi uzasadnić, że cyberprzestrzeń to miejsce służące swobodnemu przekazywaniu idei i informacji.